

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
АСОЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ НАПН УКРАЇНИ
ПВНЗ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ПВНЗ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції

23 квітня 2026 р.

Київ 2026

УДК 159.9(477)"364"(082)
С90

Виклики та перспективи розвитку психологічних знань в умовах воєнного стану: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 23 квітня 2026 р. / Ред.: О.І. Тимошенко та ін. Київ: Видавництво Європейського університету, 2026. 364 с.

Збірник містить матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку психологічних знань в умовах воєнного стану», яка відбулася 23 квітня 2026 року.

Матеріали в збірнику подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

Організаційний комітет конгресу:

Голова оргкомітету – Тимошенко О.І., д.філос.н., професор, Голова Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності, ректор ПВНЗ «Європейський університет».

Заступники голови оргкомітету:

Гудзь Ю.Ф., д.е.н., доцент, проректор з наукової роботи ПВНЗ «Європейський університет»;

Ягодзінський С.М., д.філос.н., професор, проректор з навчально-методичної роботи ПВНЗ «Європейський університет».

Члени оргкомітету:

Атаманська С.С., голова ради молодих вчених ПВНЗ «Європейський університет», к.іст.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ПВНЗ «Європейський університет»;

Бєславїна Т.І., к.психол.н., доцент кафедри практичної та клінічної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Блінов О.А., д.психол.н., проф., професор кафедри загальної та соціальної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Бочелюк В.Й., д.психол.н., проф., професор кафедри загальної та соціальної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Борейчук І.О., к.психол.н., завідувач кафедри загальної та соціальної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Дроботько І.Д., доктор філософії, завідувач кафедри практичної та клінічної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Коробанова О.Л., к.психол.н., доцент кафедри практичної та клінічної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Кошіль О.П., к.пед.н., декан факультету психології та соціальних технологій ПВНЗ «Європейський університет»;

Павлюк О.Д., доктор філософії, доцент кафедри практичної та клінічної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Тимошенко О.А., к.юр.н., доц., професор кафедри права ПВНЗ «Європейський університет».

Редакційна колегія:

Блінов О.А., д.психол.н., проф., професор кафедри загальної та соціальної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Борейчук І.О., к.психол.н., завідувач кафедри загальної та соціальної психології ПВНЗ «Європейський університет»;

Дроботько І.Д., доктор філософії, завідувач кафедри практичної та клінічної психології ПВНЗ «Європейський університет».

Відповідальний секретар:

Коробанова О.Л., к.психол.н., доцент кафедри практичної та клінічної психології ПВНЗ «Європейський університет».

саногенного мислення людина може змінити своє ставлення до травматичних ситуацій та використовувати їх як ресурс для подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Зубовський Д. С. Особистісне зростання учасників АТО у посттравматичний період. Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09. Київ. 2019. 285 с. URL: <http://nuou.org.ua/assets/documents/zubovskyi-dis.pdf>
2. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник. Практичний посібник. Київ. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2023. 25 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/7346325>
3. Пасинчук К., Демченко А. Саногенне мислення як показник ментального здоров'я особистості. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 70, т. 2. С. 304–310
4. Турбан В. В., Сердюк Л. З., Москаленко В. В. та ін. Психологічна допомога в актуалізації посттравматичного зростання військовослужбовців – учасників бойових дій. Практичний посібник. За наук. ред. В. В. Турбан. Київ. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2025. 259 с.
5. Ярош Н. С. Саногенне мислення як чинник стрес-долаючої поведінки особистості. Modernization of educational system: world trends and national peculiarities : International scientific conference. Kaunas. 2018. P. 175–179
6. Ярош Н. С. Саногенне мислення як чинник стрес-долаючої поведінки особистості. Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Київ. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2018. 235 с.

*Саламін Н.А.,
викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

МОВА ПІДТРИМКИ ТА КОМУНІКАЦІЇ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ: ФІЛОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Кризові ситуації, зокрема військові конфлікти, соціальна нестабільність та воєнний стан, суттєво впливають на психічне здоров'я людей і характер їх комунікації. У цих умовах мова перестає бути лише засобом обміну інформацією і стає важливим психологічним ресурсом підтримки, емоційної регуляції, соціальної солідарності та адаптації особистості до стресу. [4]

Кризова ситуація – це певний «переломний момент у функціонуванні будь-якої системи, у процесі якого вона піддається впливу ззовні чи зсередини, що вимагає якісно нового реагування з боку цієї системи». Кризова ситуація може виникати через вплив як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, які створюють потенційну загрозу діяльності та навіть життю громадян.

Владні структури, разом з природними і техногенними кризами, мають справу з суспільними кризами та їх наслідками, які вважаються найнебезпечнішими. Завдання комунікацій полягає в запобіганні, прогнозуванні конфліктних ситуацій та уникненні втрат, спричинених кризовою ситуацією. [1, с. 14]

З позиції психолінгвістики, кризова комунікація, спрямована на:

- трансляцію безпекових інструкцій та фактів;
- вербальне зниження рівня тривоги;

- формування міжособистісної довіри;
- мобілізацію суспільної підтримки.

Саме під час військового стану в Україні відчуття безпеки, зниження тривоги, формування довіри та мобілізація підтримки, стають критично важливими для збереження психічного здоров'я окремих осіб і суспільства в цілому. У цьому випадку, мовленнєва діяльність постає як складна, багаторівнева форма людської активності, що інтегрує когнітивні, афективні, соціальні та моторні компоненти. Вона не є лише механічним відтворенням мовних одиниць чи реакцією на зовнішні вербальні стимули.

Навпаки, мовлення функціонує як цілісний психофізіологічний процес, що забезпечує адаптацію, саморепрезентацію й соціальну взаємодію особистості в умовах комунікативного середовища. [3, с. 33]

Мовленнєва діяльність, будучи когнітивно складним і комунікативно навантаженим процесом, вимагає від мовця не лише актуалізації мовної системи, а й постійного стратегічного вибору. У межах психолінгвістичного підходу мовлення трактується як цілеспрямована діяльність, орієнтована на досягнення комунікативного результату, а отже – така, що передбачає використання мовленнєвих стратегій. Ці стратегії можна розглядати як ментальні програми дій, що забезпечують оптимальне формулювання, редагування й реалізацію висловлень у різних комунікативних контекстах – від повсякденного спілкування до професійного та кризового дискурсу. В умовах воєнного стану мовленнєва діяльність набуває особливого значення, оскільки відбувається в ситуації постійної адаптації до емоційно напруженого та соціально нестабільного середовища. [3, с. 45]

У цьому контексті мова підтримки постає як важливий психологічний ресурс, що виходить за межі суто інформаційної функції та виконує регулятивну й терапевтичну роль. Вона сприяє емоційному розвантаженню та зниженню тривожності шляхом вербалізації переживань і створення відчуття зрозумілості та прийняття. Водночас мовні стратегії підтримки формують відчуття безпеки й довіри через структурованість, передбачуваність і позитивну тональність комунікації. Не менш важливою є їхня роль у конструюванні соціальної солідарності та групової ідентичності, що особливо виразно проявляється у дискурсі соціальних мереж в умовах війни.

Кризові умови зумовлюють необхідність дотримання специфічних етичних і прагматичних норм комунікації, що охоплюють як вербальну поведінку, так і особливості так званого «цифрового етикету». У таких ситуаціях особливого значення набуває поняття вербальної гігієни, яке передбачає відповідальний добір мовних засобів з урахуванням психологічного стану адресата.

Одним із ключових принципів є фільтрація контенту, що полягає в уникненні надмірної деталізації травматичних подій без комунікативної необхідності. Такий підхід спрямований на запобігання ретравматизації та зниження емоційного навантаження на реципієнта. Водночас важливо забезпечувати баланс між інформуванням і психологічною безпекою, що вимагає від мовця високого рівня комунікативної компетентності.

Не менш важливим компонентом ефективної кризової комунікації є активне слухання, яке реалізується через підтримання мовленнєвого контакту,

використання емпатійних реплік, уточнювальних запитань та невербальних сигналів уваги. У цьому контексті провідну роль відіграє фактична функція мови, спрямована на встановлення й підтримання контакту між співрозмовниками, тоді як інформативна складова має допоміжний характер.

Таким чином, реалізація мовної підтримки здійснюється через систему антикризових стратегій, кожна з яких має відповідне лінгвістичне наповнення:

1. Інформаційно-директивна стратегія: чітке інформування та надання алгоритмів дій для подолання невизначеності.

2. Терапевтична стратегія: використання лексики підтримки, заспокійливих мовленнєвих актів та повторів заохочувальних фраз для стабілізації емоційного фону.

3. Ідентифікаційна стратегія: підсилення колективної ідентичності через кооперативні дискурсивні структури та позитивно конотовану лексику, що маркує належність до спільноти («ми», «разом», «наші»).

4. Мобілізаційна стратегія: заклики до солідарної дії та взаємодопомоги.

Отже, мова підтримки не лише передає зміст повідомлення, а й створює простір для емпатичного взаєморозуміння, співпереживання та психологічного відновлення особистості. Її ефективне використання залежить від свідомого вибору мовленнєвих стратегій, що відповідають конкретним комунікативним і психологічним потребам адресата.

Підсумовуючи, можна сказати, що криза – це планована, чи незапланована, штучна або природна, цілеспрямована подія чи ситуація, яка завдає шкоди людям, майну, довкіллю і суспільству, при-вертає надмірну увагу мас-медіа, призводить до зміни довіри до організації з боку її основних аудиторій, значно впливаючи на репутацію організації. У кризовий час перестають працювати звичні механізми управління й обміну інформацією. Така ситуація вимагає антикризової комунікації, мета якої – обмін інформацією для відродження довіри і відновлення ефективного управління. [1, с. 15]

Список використаних джерел

1. Дзяна Г. О., Дзяний Р. Б. УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЯМИ В УМОВАХ КРИЗ. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 2. С. 13–21. URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.2>
2. Лук'яничук Н. PSYCHOLOGICAL SUPPORT FOR THE INDIVIDUAL DURING THE WAR IN UKRAINE. «*Scientific notes of the University «KROK»*. 2025. No. 1(77). P. 513–520. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-513-520>
3. Фрумкіна А. Л. Психолінгвістика: концепти, мовлення, особистість навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти Одеса, 2025. 137 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8fda4d7d-86a2-4631-b2a8-8f6f97fb4a2d/content>
4. Abukhalaf A. H. I., von Meding J. Psycholinguistics and emergency communication: A qualitative descriptive study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2021. Vol. 55. P. 102061. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102061>
5. Danylina O. COMMUNICATION STRATEGIES AND TACTICS IN CRISIS SITUATIONS. *Integrated communications*. 2025. Vol. 19, no. 1. P. 33–39. URL: <https://doi.org/10.28925/2524-2652.2025.14>
6. Psycholinguistics. Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University. 2018. 23(1). 348 p. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23976/1/L_Poriadchenko_PFOPTDBC_23_2018.pdf